

EVROPSKA UNIJA I IZAZOVI PROŠIRENJA NA ZAPADNI BALKAN

Slobodan ZEČEVIĆ¹

Apstrakt: Poslednjih godina sve je jasnije da je institucionalni sistem Evropske unije u krizi jer nije u stanju da odgovori savremenim izazovima, pa ni da reši ključna pitanja poput prijema novih država članica. Srbija je u statusu kandidata za članstvo u Uniji od 2012. godine, ali je njena evropska budućnost i dalje neizvesna. U ovom trenutku više se ne razgovara o samom članstvu u Evropskoj uniji, već o maglovitoj „evropskoj perspektivi“ država Zapadnog Balkana. Upravo iz tih razloga u prvi plan izbile su tehnokratske rasprave o metodologiji pristupanja. U suštini, nova metodologija pristupnih pregovora usvojena 2020. godine, u jeku pandemije korona virusa, jednako kao i ona stara, daje mogućnosti za brži ili sporiji prijem država kandidata, ili pak za obustavljanje pristupnog procesa u zavisnosti od političke volje država članica Evropske unije. U idealnim uslovima kandidat za članstvo koji bi otvorio jednu od šest tematskih celina (tzv. klastera) u koje su grupisana pregovaračka poglavlja, dobio bi mogućnost da povuče dodatna sredstava iz Evropskih fondova, ali uslovi na Zapadnom Balkanu daleko su od idealnih.

Ključne reči: Evropska unija, evropske institucije, metodologija proširenja, Zapadni Balkan, dezintegracija, evropske vrednosti, geostrateški uticaj

Uvod

Proces evropskih integracija imao je za cilj da ujedini evropske države čiji je poredak počivao na suštinskim vrednostima slobodnog tržišta, demokratskog političkog sistema i poštovanja ljudskih prava. Pomenuti proces bio je otvoren za sve, s obzirom na to da je namera bila da se stvori prostor ekonomskog

¹ Naučni savetnik u Institutu za evropske studije u Beogradu. E-mail: szecevic5@gmail.com

prosperiteta i demokratske stabilnosti širom kontinenta.² Poslednjih godina postajalo je sve jasnije da institucionalni sistem Evropske unije ne može da se nosi sa savremenim krizama, niti da dà odgovor na ključna pitanja poput prijema novih država članica. Pristupanje država tzv. Zapadnog Balkana Uniji, preraslo je u zamrznutu sliku koja je odražavala evropske podele, neodlučnosti, konfuzije, sebičnosti, kao i nesposobnosti da se ustanovi jasna perspektiva i konkretan program. Upravo iz tih razloga u prvi plan izbile su tehnokratske rasprave o metodologiji pristupanja i ponavljanja unedogled maglovite teze o „evropskoj perspektivi država Zapadnog Balkana“, inače drage predstavnicima birokratizovanih briselskih institucija. U suštini, nova metodologija pristupnih pregovora usvojena 2020. godine u jeku pandemije korona virusa, jednako kao i ona stara, daje mogućnosti za brži ili sporiji prijem ili pak za obustavljanje pomenutog procesa u zavisnosti od političke volje država članica Evropske unije. U idealnim uslovima kandidat za članstvo u Uniji koji bi otvorio jednu od šest tematskih celina u koje su grupisana pregovaračka poglavlja, dobio bi mogućnost da povuče dodatna sredstva iz Evropskih fondova, ali uslovi na Zapadnom Balkanu daleko su od idealnih. Na ovom prostoru, ne tako davno, postojale su samo dve (Jugoslavija i Albanija), a danas ima čak devet državnih ili paradržavnih tvorevina uključujući Republiku Srpsku i Kosovo. Politika cepanja i razjedinjenja balkanskog prostora vođena je da bi se umanjila geostrateška moć Srbije, jedine države sa istorijskom tradicijom i stvarnim administrativnim kapacitetima. Rezultat je bio ekonomska regresija, rast političkog i međunacionalnog animoziteta i opšta nestabilnost uz povratak Kine, Rusije i Turske na prostor Balkana. Ni Sjedinjene Američke Države, a ni Evropska unija, nisu uzeli u obzir zaključke Badinterove komisije koja je predvidela mogućnost da se po raspadu Jugoslavije pojedine njene komponente ponovo udruže. Umesto dezintegracije moguće rešenje bila bi integracija otcepljenih, na dobrovoljnoj i demokratskoj osnovi sa Srbijom, i uključivanje ove poslednje u Evropsku uniju i druge zapadne strukture, ali o ovakvom izlazu iz krize u ovom trenutku nema ni govora, sem u ponekom članku u američkom časopisu *Foreign Affairs*.

² Bruno Alomar, Sebastien Daziano, Thomas Lambert, Julien Sorin, *Grandes questions européennes*, Sedes, 3 edition, Paris, 2013, p. 468.

Kriza politike proširenja Evropske unije

Kod građana država-članica javlja se podozrenje prema novim proširenjima Evropske unije.³ U javnom mnjenju postoji uverenje da je u slučaju država centralne i istočne Evrope došlo do preuranjenog prijema sa negativnim posledicama. Naime, smatra se da prethodno pomenute zemlje nisu imale dovoljno izgrađene sposobnosti u pogledu negovanja demokratskih vrednosti i vladavine prava da bi se uklopile u dostignute standarde u Evropskoj uniji. Kao drugo, nivo ekonomske razvijenosti država centralne i istočne Evrope bio je ispod evropskog proseka, što je dovelo do preseljavanja radne snage u razvijene države članice i do nelojalne konkurencije na tržištu rada ovih poslednjih.

U proteklim godinama Evropska unija bila je suočena sa izazovima koji ugrožavaju njen opstanak. Nestabilnost Evropske unije prouzrokovana je prevashodno njenim unutrašnjim slabostima. Kao prvo, od donošenja ugovora iz Mاستrihta 1993. godine i utvrđivanja programa o jedinstvenoj valuti, Unija nije ispoljila hrabrost da nastavi dalje sa integracionim procesima koji bi je osposobili da se odupre krizama današnjice. Evropski građani sve više posmatraju Uniju kao otuđenu, birokratizovanu strukturu koja ili ne može ili ne želi da ih zaštiti od ekonomskih udara, nezaposlenosti, nelojalne konkurencije jeftinim proizvodima, uslugama i radnom snagom iz drugih delova sveta gde se ne poštuju osnovna prava radnika i ekološki standardi, terorizma i nekontrolisane imigracije. Ovakvo stanje je prouzrokovalo jačanje nacionalističkih, protekcionističkih iliti identitetskih pokreta koji su videli rešenje ekonomske i migracione krize u povraćaju nacionalnog suvereniteta. Reč je, dakle, o politici nacionalnog ograđivanja i jačanja suverenih prava evropskih država koja vodi ka rušenju Evropske unije kao nadnacionalne tvorevine. Problem je, međutim, u tome što je upravo nacionalistička ideologija doprinela izbijanju dva svetska rata, odnosno uništenju evropske ekonomske moći i stabilnosti. Pitanje je da li upotreba starih nacionalnih recepata, koji su izazvali apokalipsu na evropskom kontinentu, može da reši savremene probleme sa kojima je Evropa suočena.

Institucionalni sistem Unije sa povećanjem država članica postao je neefikasan i komplikovan, uz korišćenje postupaka i jezika čija se svrsishodnost dovodi u pitanje. Primera radi, na sastancima Evropskog saveta i Saveta ministara koji broje

³ Nikita Taranko Acosta, *Les enjeux de l'élargissement de l'UE: les Balkans à l'horizon 2025*, 28.04.2018, Internet: <https://creergeneva.org>, 01/07/2021.

27 članova potrebno je najmanje sat vremena da svaki od njih izgovori „dobar dan“ i dve tri uvodne rečenice. Diskusije postaju gotovo beskonačne u pokušajima da se dođe do sinteze različitih interesa i stavova. Upravo iz tih razloga odluke ova dva organa najčešće su razvodnjene i gotovo neprimenjene u praksi.

Imajući u vidu prethodno izneto, u Francuskoj se kod pojedinih teoretičara,⁴ ali i političara, javila ideja o postavljanju Evropske unije na nove solidnije temelje⁵ koji bi joj omogućili da izdrži savremene izazove. Prema mišljenju francuskog predsednika Emanuela Makrona, Unija mora da postane suverena, ujedinjena i demokratska. Suverenitet Evropske unije jeste preduslov njenog uspeha, a ko kaže suverena Evropa taj misli na povratak nekada važećem procesu postupne federalizacije.

Evropski suverenitet bi se izgrađivao radom u više pravaca. U institucionalnoj sferi francuski predsednik uočava da je Evropa sa više brzina postala realnost. Primera radi, pojedine države jesu članice evro područja dok druge to nisu. Međutim, ovakva stvarnost treba da se iskoristi kao odskočna daska za napredak, odnosno za čvršće ujedinjenje država članica koje su danas na višem stepenu integracije. Makron smatra da države članice evro područja treba da budu „evropska avangarda“ i uzor drugima u daljoj integraciji. Evro područje je sa 338 miliona stanovnika i bruto društvenim proizvodom od 10 hiljada milijardi evra godišnje ekonomska sila ravna Sjedinjenim Američkim Državama.⁶ S druge strane, proces jačanja jedinstva u okvirima evro područja ne sme da marginalizuje države članice koje su trenutno van njega. Ove poslednje ne bi trajno ostale u „druvoj brzini“ u stanju zaostajanja, već bi dobile podsicaj da sustignu „avangardu“, tj. da se pridruže višem stepenu integracije.

Srbija u procesu pristupanja Evropskoj uniji

Srbija je kandidat za članstvo u Uniji preko dvadeset godina, ali je njena evropska budućnost i dalje neizvesna. Zahtev za prijem u Uniju podnet je 22.

⁴ Stefani Enet, Toma Piketi, Gijom Sakrist, Antoan Voše, *Za sporazum o demokratizaciji Evrope*, Akademska knjiga, Novi Sad, 2017.

⁵ Govor francuskog predsednika Emanuela Makrona na Sorboni, Internet: <http://international.blogs.ouest-france.fr, 27/09/2017>.

⁶ Thomas Piketty, *Aux citoyens de reprendre le controle de l'Europe*, Internet: www.liberation.fr, 24/03/2017.

decembra 2009. godine Savetu, o kome je u skladu sa odredbama ugovora o osnivanju Komisija trebala da izda svoje mišljenje.⁷ Građanima Srbije su u decembru 2009. godine ukinute vize za ulazak u države članice Evropske unije potpisnice Šengenskih sporazuma. Komisija je 24. novembra 2010. godine, u cilju informisanja o stanju u našoj zemlji u različitim oblastima, dostavila Vladi Srbije „upitnik“ koji je ova poslednja popunila 31. januara 2011. godine. Vlada Srbije je odgovorila na dodatna pitanja Komisije 22. marta 2011. godine. Na osnovu dobijenih odgovora Komisija je u oktobru 2011. godine donela pozitivno mišljenje o zahtevu Srbije za pristupanjem Uniji. Evropski savet je sa svoje strane, imajući u vidu mišljenje Komisije na sastanku održanom 1. marta 2012. godine, jednoglasno potvrdio status Srbije kao države kandidata za ulazak u Evropsku uniju.⁸ Evropski savet je zatim, na sastanku od 20. decembra 2013. godine, jednoglasno odlučio da se započnu pregovori sa Srbijom o pristupnom sporazumu,⁹ koji su zvanično krenuli 21. januara 2014. godine u Briselu.¹⁰ Njihov predmet je bio da se uskladi zakonodavstvo Srbije sa zakonodavstvom Unije, kao i da se pripreme institucije ove poslednje za prijem novog člana. S tim u vezi, Komisija je ustanovila model na osnovu koga će da proveri da li je država podnosilac zahteva spremna za ulazak u Uniju, odnosno da li je u zadovoljavajućoj meri unela njene pravne tekovine u svoje zakonodavstvo.¹¹ Ovaj model čine poglavlja posvećena različitim oblastima u kojima Evropska unija ima nadležnosti. Do početka pregovora o pristupanju sa Turskom i Hrvatskom ovih poglavlja je bilo 31, da bi posle toga njihov broj bio povećan na trideset pet. Trideset peto poglavlje bilo je namenjeno za tačke „pod razno“ i služilo je da se pokriju pitanja koja bi se otvorila tokom pregovora. Doduše, u slučaju Hrvatske ovakvih pitanja i nije bilo pa se ovo poslednje poglavlje nije otvaralo. Kad je reč o Srbiji, 35 poglavlje odnosi se na stepen normalizacije odnosa sa tzv. Kosovom i ono ima ključnu ulogu u pregovorima. Neke od država članica tumače da normalizacija zapravo znači priznanje nezavisnosti Kosova, iako ova vrsta teritorijalnog uslovljavanja nije predviđena pravom Evropske unije. Za otvaranje

⁷ Jean-Luc Sauron, *Comprendre le traite de Lisbonne*, Gualino editeur, Paris, 2008, član 49 Ugovora o Evropskoj uniji.

⁸ Internet: <http://ec.www.europa.eu>, 23/08/2013.

⁹ Internet: <http://www.rts.rs>, 06/05/2014.

¹⁰ Nenad Radičević, „Istorijski dan za Srbiju“, *Politika*, 22.01.2014.

¹¹ Philippe Manin, *L' Union europeenne*, Pedone, N 6, Paris, 2005, p. 109.

svakog novog pregovaračkog poglavlja u pristupnim pregovorima potreban je konzenzus predstavnika vlada država članica u Savetu. Srbija je do danas otvorila 18 pregovaračkih poglavlja, a u 2020. godini nijedno, što govori o tome da je pregovarački proces u krizi.

Podozrenje prema proširenju prisutno u Uniji proizvodi konkretne političke posledice na tempo pristupanja Srbije. Primera radi, u julu 2017. godine predsednik Srbije Aleksandar Vučić tražio je od potpredsednice Komisije, koja je ujedno i Visoki predstavnik za spoljne poslove i bezbednosnu politiku Unije, Federike Mogerini da se utvrdi datum članstva.¹² Na tu vrstu pitanja do tog trenutka davani su diplomatski odgovori, u smislu da prijem Srbije u Uniju zavisi od ispunjavanja svih obaveza odnosno zatvaranja svih pregovaračkih poglavlja. Međutim, ovog puta usledio je konkretan odgovor u vidu usvajanja *Strategije evropske komisije* o prijemu novih članica, koja je predočena Evropskom parlamentu 6. februara 2018. godine. U tom dokumentu predviđeno je da bi Srbija i Crna Gora mogle da pristupe Uniji do 2025. godine.¹³ U nacrtu *Strategije proširenja* bila je čak određena precizna satnica za članstvo. U tom smislu planirano je da se sva pregovaračka poglavlja zatvore do kraja 2023. godine.¹⁴ Zatim bi u 2024. godini usledilo potpisivanje *Sporazuma o pristupanju* između vlade Srbije i Evropske unije. Ovu odluku bi u ime Evropske unije doneo Savet po pribavljanju pozitivnog mišljenja Komisije i Evropskog parlamenta. Usledio bi postupak ratifikovanja *Sporazuma o pristupanju* u Srbiji na referendumu, dok bi se ratifikacija u državama članicama Unije vršila u skladu sa njihovim ustavnim normama. Članstvo Srbije u Evropskoj uniji postalo bi punopravno 1. januara 2025. godine.

Uslov za ovakav razvoj događaja bio je da Srbija do kraja 2019. godine ispuni merila o vladavini prava iz poglavlja 23, kao i da postigne *Obavezujući sporazum o normalizaciji odnosa sa Prištinom*. Na prethodno izneto bačena je senka jer je Komisija odustala od utvrđivanja precizne pristupne satnice. Pored toga, predsednik Komisije Žan Klod Junker je pred predstavljanje *Strategije o proširenju*

¹² Vučić: tražio sam da Mogerini utvrdi datum članstva Srbije u EU, Internet: www.vijesti.me, 03/07/2017.

¹³ Geostarteška investicija Evropske unije, Internet: www.dw.com, 07/02/2018.

¹⁴ Dušan Gajić, *Predlog EU – Srbija članica do 2025. godinen*, Internet: www.rts.rs, 05/12/2017.

u Evropskom parlamentu u Strazburu, u februaru 2018. godine, izjavio da je 2025. godina „indikativni datum“ koji služi samo kao „ohrabrenje“.¹⁵

U konkretnom slučaju prednost je data novoj strategiji francuskog predsednika Emanuela Makrona koja glasi: prvo reforme o preutemeljenju Evropske unije, a zatim proširenje. Ova poruka bila je upućena kako Srbiji i drugim državama Zapadnog Balkana tako i nemačkoj vladi. Makron je želeo da stavi do znanja Nemačkoj da ne pristaje na koncept Unije ustrojene po labavom konfederalnom modelu liberalnog tržišta, koje se periodično širi prijemom novih država članica. Njegova zamisao jeste da Evropska unija ostvari suverenitet pre svega u budžetskoj i poreskoj sferi, ali i da napreduje u pravcu izgradnje evropske vojne samostalnosti i zaštite spoljnih granica. Po Makronu dakle, proširenje Evropske unije podrazumeva više unutrašnjeg jedinstva.

Međutim, Nemačka i Austrija, koje su ekonomski sve prisutnije na srpskom tržištu, po ovom pitanju imaju nešto drugačiji stav.¹⁶ Nemačka zapravo konstatuje da je proširenje proces do koga dolazi u praksi i bez formalno pravnih odluka, putem sve čvršćeg ekonomskog povezivanja privreda Unije i Srbije. Pored toga, Nemci imaju u vidu i geostrateške interese. Reč je, pre svega, o zajedničkom upravljanju migrantskim tokovima, bezbednosnoj saradnji, ali interesu Unije da ograniči uticaj Rusije i Kine u državama Zapadnog Balkana. U tom smislu treba posmatrati „Berlinski proces“ koji okuplja države Zapadnog Balkana i Nemačku, Francusku, Italiju, Austriju, Sloveniju i Hrvatsku. Reč je o potrebi da se putem godišnjih sastanaka podstiče rad na proširenju Evropske unije.

U vezi sa prethodno iznetim nameće se suštinsko pitanje – da li proširenje novim državama članicama koči ili podstiče unutrašnje reforme u Evropskoj uniji? Ako uzmemo u obzir primer prijema država centralne i istočne Evrope moglo bi se reći da Makronove polazne pretpostavke stoje na klimavim nogama. Naime, upravo je perspektiva prijema ovih država diktirala preobražaj evropske integracije. Evropske zajednice, sa uskim ovlašćenjima u ekonomskoj sferi, su sukcesivnim reformama izvršenim ugovorima iz Mastrihta 1993, Amsterdama 1999, Nice i Lisabona 2009. godine pretvorene u Evropsku uniju koja je dobila šire nadležnosti. Reč je o monetarnim nadležnostima (jedinstvene valute uz

¹⁵ EU nas „hladi“: može da bidne ne mora da znači, Tanjug, Internet: www.mondo.rs, 06.02.2018.

¹⁶ Nikita Taranko Acosta, *Les enjeux de l'élargissement de l'UE: les Balkans à l'horizon 2025*, op. cit.

osnivanje Evropske centralne banke), kao i o nadležnostima u oblasti spoljnih poslova i bezbednosne politike. Dakle, upravo zbog prijema deset novih država i potrebe da objedini evropski kontinent, stvorena je Evropska unija kao novi entitet evropske integracije sa ambicijom da stekne ingerencije koje imaju federalne države.

Problematična je i teza da bi prijem Srbije i Crne Gore ugrozio stabilnost Evropske unije. Naime, ako je prirodno da se o pristupanju Turske, kao velike islamske države, vode suštinske rasprave kako zbog kulturoloških tako i zbog bezbednosnih i strateških razloga, potpuno je nejasno u čemu bi dominantno hrišćanske Srbija i Crna Gora, sa oko osam miliona stanovnika, predstavljale opasnost za političke i ekonomske interese Evropske unije. Upravo bi njihov prijem doprineo teritorijalnom zaokruživanju Unije i širenju političke i ekonomske stabilnosti.

Nova metodologija pristupnih pregovora

Krajem 2019. godine, Francuska se našla na udaru kritika zbog blokiranja pristupnih pregovora o članstvu u Uniji država Zapadnog Balkana. Francuzi su se branili argumentom da je zapravo metodologija pregovaranja loša, jer države koje ne ispunjavaju evropske kriterijume preuranjeno bivaju primane u članstvo. Stoga su inicirali predlog o novoj metodologiji pristupnih pregovora koji je preradila i predstavila Komisija.¹⁷ Ova predviđa da se nekadašnjih 35 pregovaračkih poglavlja raspodeli u šest tematskih celina ili tzv. „klastera.“ Prva celina su osnove i fundamentalna prava, druga – unutrašnje tržište, treća – konkurentnost i inkluzivni rast, četvrta – ekologija i transport, peta – poljoprivreda, resursi i kohezija, šesta – spoljni poslovi i bezbednosna politika. Otvaranje i ispunjavanje kriterijuma iz prve celine, koja sadrži poglavlja 23 i 24 o vladavini prava i bezbednosti, kao i poštovanje osnovnih načela demokratije i ljudskih prava, u praksi u suštini uslovljava tempo pregovaračkog procesa. Ukoliko u državi kandidatu dođe do zastoja u vezi sa primenom prve celine pregovori mogu da se privremeno zaustave, vrate na nižu celinu ili da se potpuno suspenduju. Klasteri se otvaraju redom jedan za drugim, a s obzirom na to da

¹⁷ *Predstavljena nova metodologija procesa proširenja*, 05.02.2020, www.europa.eu

Usvojena nova metodologija u pristupanju EU: šta to znači za Srbiju i koja četiri principa moramo poštovati, 06.05.2021, www.srbijadanas.com

svaki od njih sadrži više pregovaračkih poglavlja, proces pregovaranja bi trebao da bude dinamičniji. Prelazeći iz jedne celine u drugu država kandidat stiče mogućnost da povuče više sredstava iz pretpristupnih fondova Evropske unije. Nova metodologija daje mogućnost i predstavnicima država članica da uz članove Komisije prate primenu evropskog prava u državi kandidatu i da ocene li su se stekli uslovi za zatvaranje i otvaranje novih celina odnosno poglavlja. Sam proces dobija izraženiju političku notu jer su predviđeni i redovni zajednički samiti između predstavnika Evropske unije i država Zapadnog Balkana.

Zaključak

Poslednjih godina prijem u Evropsku uniju ne zavisi samo od ispunjavanja objektivno definisanih merila iz pregovaračkih poglavlja, već sve više od političkih procena država članica. U slučaju Rumunije i Bugarske smatra se da, iako nisu bile u potpunosti spremne, 2007. godine su ipak primljene u Evropsku uniju iz geostrateških potreba zapadnog saveza vezanog za njihovo članstvo u NATO paktu i pravljenu bloka prema Rusiji. Prijem u Evropsku uniju zavisi i od kapaciteta Unije da integriše novu članicu, odnosno od sposobnosti njenog institucionalnog sistema da funkcioniše i da donosi efikasno odluke bez obzira na pristupanje novih država. Relativno zakašnjenje u vezi sa prijemom Hrvatske u Evropsku uniju treba posmatrati ne samo kroz prizmu unutrašnjih problema Hrvatske (isporuka osumnjičenih za ratne zločine Međunarodnom sudu u Hagu, granični spor sa Slovenijom) već i u kontekstu neuspjeha u realizaciji ugovora o Evropskom ustavu 2005, kao i u pregovorima o donošenju ugovora iz Lisabona 2009. godine kojim je delimično reformisan institucionalni sistem Evropske unije.

U pristupne pregovore Srbije sa Evropskom unijom u dobroj meri su upleteni geopolitički interesi. Trideset peto poglavlje koje je bilo namenjeno „za tačke pod razno“ u našem slučaju pretvoreno je u ključno i uslovljavajuće jer se odnosi na stepen normalizacije odnosa sa tzv. Kosovom. U slučaju da organi Evropske unije procene da nema dovoljnog stepena normalizacije o kojoj je reč, ostala poglavlja iz pregovaračkog procesa se ne otvaraju ili se pak sporije otvaraju, bez obzira što nisu u neposrednoj vezi sa kosovskom problematikom.

Oklevanje i paraliza unutar Evropske unije u određivanju strategije dinamike proširenja na Srbiju, doprinosi smanjenju vere u evropsku integraciju i sve većem okretanju ove poslednje prema Rusiji i Kini.

Literatura

- Berramdane, Abdelkhaleq, Rosseto, Jean, *Droit de L' Union europeenne*, Montchrestien, Paris, 2010.
- Boulouis, Jean, *Droit institutionnel de l' Union europeenne*, Montchrestien, 5 edition, Paris, 1995.
- Berthu, Georges, Souchet, Dominique, *Le traite d' Amsterdam, contre la democratie*, O.E.I.L., Francois-Xavier de Guibert, Paris, 1998.
- Cartou, Louis, Clergerie, Jean-Louis, Gruber, Annie, Rambaud, Patrick, *L' Union europeenne*, Dalloz, 6 edition, Paris, 2006.
- Clapie, Michel, *Manuel des institutions europeennes*, Flammarion, 3 edition, Paris, 2010.
- Giscard d' Estaing, Valery, *La constitution pour l' Europe*, Albin Michel, Paris, 2003.
- Hiks, Sajmon *Politički sistem Evropske unije*, Službeni glasnik , Beograd, 2007.
- Jean Paul Jacque, Sajmon, *Droit institutionnel de L' Union europeenne*, Dalloz, 5 edition, Paris, 2009.
- Moreau Defarges, Philippe, *Les institutions europeennes*, Armand Colin, 3 edition, Paris, 1998.
- Isaac, Guy, Blanquet, Marc, *Droit general de l' Union europeenne*, Sirey, 10 edition, Paris, 2012.
- Manin, Philippe, *L' Union europeenne*, Pedone, N 6, Paris, 2005.
- Pecheul, Armel, *Le traite de Lisbonne, La constitution malgres nous?*, Edtions Cujas, Paris, 2008.
- Rideau, Joel, *Droit institutionnel de L' Union et des communautes europeennes*, L.G.D.J., 4 edition, Paris, 2002.
- Samardžić, Slobodan, *Evropska unija*, Institut za evropske studije, Edicija-Analize, Beograd, 1998.
- Jean-Luc Sauron, *Comprendre le traite de Lisbonne*, Gualino editeur, Paris, 2008.
- Simon, Denys, *Le systeme juridique communautaire*, PUF, 3 edition, Paris, 2001.
- Siđanski, Dušan, *Federalistička budućnost Evrope*, Prosveta, Beograd, 1996.
- Zečević, Slobodan, *Institucionalni sistem i pravo Evropske unije*, Institut za evropske studije, Beograd, 2015.

THE EUROPEAN UNION AND THE ENLARGEMENT CHALLENGES IN THE WESTERN BALKANS

Abstract: In the past decades, it has become obvious that the European Union's institutional system is in crisis. Founded on an actual basis, it is not able to cope with modern challenges and provide answers to key questions such as the admission of new member states. Serbia has been a candidate for membership in the Union for over twenty years, but its European perspective remains uncertain. At the moment, they are no longer talking about membership, but about the vague "perspective of membership" of the Western Balkan countries in the Union. For these reasons, technocratic debates on the accession methodology have taken on fundamental importance. In essence, the new methodology of accession negotiations adopted in 2020 in the midst of the coronavirus pandemic, just like the old one, provides opportunities for faster or slower admission or for stopping the accession process, depending on the political interests of the EU member states. Under ideal conditions, a candidate for membership who would open one of the 6 thematic clusters into which the negotiating chapters are grouped could advance toward membership more rapidly and would have the opportunity to withdraw additional means from European funds. However, conditions in the Western Balkans are far from ideal.

Keywords: European Union, European institutions, enlargement methodology, Western Balkans, disintegration, European values, geostrategic impact.